

صدایی که جرم نیست

عطا نویدی
پژوهشگر موسیقی ایرانی

بحث آزادی یا ممنوعیت صدای زنان بحث تازه‌ای نیست. چند دهه پیش مخاطبان موسیقی برای شنیدن صدای موسیقی چاره‌ای جز برگزاری کنسرت، انتشار آلبوم یا پخش از صداوسیما نداشتند و متولیان امر که مخالف صدای زنان بودند، تنها بنا بر تفسیر -و نه متن صریح- برخی فتاوی بر آن شدند که در این سه عرصه رسمی مجوز پخش صدای زنان را صادر نکنند. اهالی موسیقی همواره از هر تریبونی که مجال یافتند به این ممنوعیت بی دلیل اعتراض کردند. شاید یکی از صریح‌ترین و جنجالی‌ترین اعتراضات، سخنان داریوش پیرنیکان، نوازنده تار، استاد دانشگاه تهران و سخنگوی وقت خانه موسیقی در سال ۹۲ در تالار وحدت بود که از مسئولان خواست تا صدای زنان را آزاد کنند که البته این موضع‌گیری بدون عواقب هم نبود.

در سال‌های اخیر و رواج شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های مختلف، انحصار تولید و پخش موسیقی از دایره‌ی مجوز حاکمیتی خارج شده و خوانندگان زن بسیاری در صفحات شخصی‌شان آثار خود را منتشر می‌کنند که این موارد نیز کم‌وبیش با برخوردهای همراه بوده‌است. برای نمونه، اواسط دهه‌ی ۹۰ و محمدجواد حق‌شناس، از اعضای وقت شورای شهر تهران به بهانه اشتراک گذاری دعای ربنا بازخوانی شده توسط یک خواننده زن احضار شد! همین چندماه پیش هم لایک نادره رضایی، معاون هنری وزیر ارشاد پای پست خواننده‌ای زن، عده‌ای را دلواپس کرد.

اما آنچه در هفته‌های اخیر شاهد آن بودیم، بستن صفحات شبکه‌های اجتماعی برخی خوانندگان زن به دلیل انتشار مصادیق مجرمانه بود و این سوال به ذهن متبادر می‌شود که اصولاً آیا خوانندگی زن جرم است یا تمام این بگیر و ببندها، تنها تفسیری از قانون است یا این‌ها از فراتر یافتن است؟

در قانون یک عرف وجود دارد، این که اگر در مورد مسئله‌ای موضع‌گیری صریحی وجود نداشته باشد، اصل بر آزادی آن امر است. به‌طور مثال در هیچ کجای قانون، منع یا توضیحی درباره نوشتن قهوه، چای یا نوشابه غیرالکلی وجود ندارد اما درباره نوشتن صدای الکتلی نص صریح قانون درباره آن جرم‌انگاری کرده‌است.

صدای زنان، در هیچ کجای قوانین رسمی ایران جرم شناخته نشده و دلیل آن هم چندیست آموزشگاه موسیقی است که با مجوز وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی فعالیت می‌کنند و در اکثر قریب‌به‌اتفاق این آموزشگاه‌ها، آواز به خانم‌ها و آقایان توسط مدرس خانم یا آقا تدریس می‌شود. بسیار و شاید بتوان گفت نیمی از شاگردان استادان مرد، زنان و دخترانی هستند که صدای خوانندگی دارند و یا آنکه می‌دانند عرصه بر آن‌ها بسته و تنگ است، اما با انگیزه و علاقه‌ای مثال‌زدنی در این راه می‌آموزند و تلاش می‌کنند.

از این مسئله فراتر که برویم، می‌بینیم در بسیاری از دانشگاه‌های کشور، رشته خوانندگی آواز سنتی و آواز کلاسیک زنان، در حال تدریس است و شاید برای مردی بی‌خبر از همه جا جالب باشد بدانند که زنانی که در این کشور دارای لیسانس خوانندگی هستند، در طول دهه‌های متمادی، بسیاری از خوانندگان زن در رشته آواز کلاسیک غربی یا جهانی در استخدام وزارت فرهنگ و ارشاد بوده‌اند که وظیفه‌شان تدریس یا خواندن در گروه‌های مختلف است. آنچه از همین سطور قابل نتیجه‌گیری است این است که صدای زنان، چه از جنبه تدریس و چه از جنبه خواندن، جرم نیست.

اما آنچه باعث دردسر برای بانوان خواننده شده، منع خواندن زنان برای مردان در آیین‌نامه‌های وزارت ارشاد است. به خوانندگان زن، مجوز انتشار آلبوم، همچنین اجازه کنسرت برای آقایان داده نمی‌شود. آیا این آیین‌نامه برای کسانی که خارج از دایره مجوز ارشاد در عرصه‌های غیررسمی و شخصی فعالیت می‌کنند نیز قابل تعمیم است؟ قطعاً خیر، چراکه آیین‌نامه‌هایی نوشته یا نانوشته نیز در تلویزیون یا همان سیما وجود دارد که نشان‌دهنده ساز را ممنوع کرده‌است و پرواضح است که این نیز قابل تعمیم نبوده و نیست.

صدای زنان یکی از محدوده‌های صدای طبیعی انسانی و اولین صدایی است که در گوش هر نوزاد شنیده می‌شود. با حذف بی دلیل و سلیقه‌ای آن، تنها جامعه از یک طیف رنگی صدا محروم شده‌است. شاید وقت آن رسیده باشد که تصمیمی درست در راستای رفع این قوانین نانوشته گرفته شود و حاکمیت در راستای رفع محدودیت‌ها برای خوانندگان زن، قدم بردارد.

حلالی که حرام شد

کارشناسان معتقدند که برای خوانندگی زنان منع فقهی و حقوقی وجود ندارد

نرگس کیانی
خبرنگار گروه فرهنگ

خوانندگی زنان در قالب تک‌خوانی، فارغ از اجرای کنسرت توسط زنان برای زنان یا هم‌خوانی با مردان، در طول بیش از چهار دهه گذشته همواره محل مناقشه بوده‌است. مناقشه‌ای که به مسئله‌ی ظاهر آلاینجل زانی تبدیل شده‌است که میل، اشتیاق و استعدادشان به خوانندگی، مجالی رسمی برای بروز پیدا نمی‌کند. با این حساب تنها مسیر در دسترس این زنان، اجراهایی بی‌سروصدا در محافل کوچک یا حضور در فضای مجازی است که هر دو با ممانعت و برخورد قضایی مواجه می‌شود. از جمله پرسرصدترین نمونه‌های این ممانعت به آذرماه ۱۴۰۳ برمی‌گردد. هنگامی که پرستو احمدی، خواننده زن جوان با پوشش اختیاری اقدام به برگزاری کنسرتی با عنوان «کنسرت فرضی» در کاروانسرای قدیمی کرد و با برخورد قضایی مواجه شد. این برخورد واکنش‌های بسیاری برانگیخت و از جمله بودند کسانی که به نبود مبانی فقهی و حقوقی برای برخورد با خوانندگان زن اشاره کردند.

این روزها نیز که صفحات اینستاگرامی خوانندگان زن جوان؛ هیوا سیفی‌زاده، نازنین میر، ریحانو، پریسا باقری و گلسا رحیم‌زمانی از دسترس خارج شده، نبود این مبانی بار دیگر مورد اشاره فقهی و حقوقدانان قرار گرفته‌است. این اتفاق در پی اجرای هیوا سیفی‌زاده در عمارت روبه‌رو رخ داد. بازداشت موقت او اگر چه طولانی‌مدت نبود اما موجب شد متنی ثابت؛ «با توجه به انتشار محتوای مجرمانه و معارض با اخلاق و عفت عمومی، این صفحه برابر با دستور مقام قضایی تا اطلاع ثانوی توسط فراجا از دسترس خارج گردید»، به تنها پست حساب کاربری او در اینستاگرام و شماری دیگر از خوانندگان زن تبدیل شود. اتفاقی که با تیترا «بر خورد با خوانندگان زن» بار دیگر مورد توجه رسانه‌ها، فقهی و حقوقدانان قرار گرفته‌است. از جمله محمدتقی فاضل‌مبیدی، عضو مجمع محققین و مدرسین قم و کامبیز نوروزی، حقوقدان که در گفت‌وگو با هم‌میهن بر نبود دلیل فقهی و حقوقی برای منع خوانندگانی زنان تأکید کردند.

▼ منعی که نه دلیل فقهی دارد، نه دلیل حقوقی

این پرسش که آیا منع تک‌خوانی زنان در فقه به شکل صریح مورد اشاره قرار گرفته‌است یا خیر، پرسشی است که آن را با محمدتقی فاضل‌مبیدی در میان می‌گذاریم.

محمدتقی فاضل‌مبیدی، عضو مجمع محققین و مدرسین قم در پاسخ به

این پرسش می‌گوید: «هیچ دلیل فقهی مبنی بر حرام بودن خوانندگی زنان وجود ندارد». به عقیده مبیدی «آقایانی که این فعل را حرام می‌شمارند»، اشاره‌شان به تحریک جنسی احتمالی ایجاد شده در پی انجام آن است. مبیدی با اشاره به این نکته ادامه می‌دهد: «لذا خوانندگی زنان با این بهانه که صدای خواننده، صدایی زنانه است؛ صدایی زنانه سعادتی، مولوی، حافظ، سعیدی و... می‌خواند، نه بر مبنای ادعای محرک بودن و ایجاد تحریک جنسی احتمالی، حرام تشخیص داده شده‌است و به لحاظ فقهی دلیلی برای این حکم وجود ندارد.»

خوانندگی زنان از جمله مواردی است که در مورد آن اختلاف فتوایی وجود دارد و اعمال امری که در موردش اختلاف فتوایی وجود دارد به‌عنوان قانون، به‌معنای ظلم در حق همگان است. این نکته دیگری است که مورد اشاره مبیدی قرار می‌گیرد. او ادامه می‌دهد: «با توجه به

- صاحب امتیاز و مدیرمسئول: غلامحسین کرباسچی
- مشاوران: عباس سعیدی و احمد زیدآبادی
- سردبیر: محمدجواد روح • معاون سردبیر: مهرداد خدیر
- دبیران گروه‌ها: فرزانه طهرانی (اقتصاد) • آرمن منتظری (دیپلماسی و بین‌الملل)
- علی ورامینی (رسانه و فرهنگ) • سمیه متقی (سیاست) • الناز محمدی (جامعه) • آرش خاموشی (عکس)
- مدیراداری و آگهی‌ها: شاهرخ حیدری
- مدیر هنری: مهدی قربانی تبار
- هادی حیدری (طرح و کاریکاتور) • حروفچینی و ویراستاری: شهرام هادی

چهره

امضای حکم مدیرکل مطبوعات

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با امضای حکمی، هومن عظیمی را به سمت مدیر اداره کل مطبوعات و خبرگزاری‌های داخلی این وزارتخانه منصوب کرد. عظیمی از کارشناسان باسابقه حوزه مطبوعات است که بیش از ۲۰ سال تجربه در این عرصه دارد و در مقطع زمانی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳، معاون مدیرکل مطبوعات داخلی بود. او با فعالیت در دبیرخانه هیئت نظارت بر مطبوعات و سایر مسئولیت‌ها، چهره‌ای شناخته‌شده در رسانه‌های ایران به‌شمار می‌رود. عظیمی که جایگزین ایمان شمسایی شده، پیش‌تر در مقام سرپرست اداره کل مطبوعات و خبرگزاری‌های داخلی را مدیریت می‌کرد. ایمان شمسایی نیز به‌سمت رئیس مرکز ارتباطات، رسانه و امور فرهنگی مجلس منصوب شده‌است. عظیمی در جلسه معارفه‌اش بر پیگیری مصالح و منافع صنفی رسانه‌ها و خبرنگاران تأکید کرده و گفته، از تلاش‌ها و همکاری‌های صنوف و اصحاب رسانه برای حل مشکلات کاری اهالی مطبوعات و رسانه استقبال می‌کند.

کتابخانه

داستان حسین (ع) برای شکان

احتمالاً درباره هیچ کدام از امامان شیعیان به اندازه امام حسین (ع) مطلب تولید نشده‌است و حرف گفته. در میان این همه روایت طبیعی است آنچه کم می‌شود، روایت قابل استناد و فارغ از تخیل و تفسیر به رای‌است که به‌خصوص در دهه‌های اخیر بسیار باب شده. از همین‌رو کماکان هر کتاب قابل اعتنایی که درباره زندگی و قیام حسین بن علی نوشته شده، غنیمتی است. به‌تازگی از احمد زیدآبادی، روزنامه‌نگار و پژوهشگر، کتابی درباره پنجم‌آخر زندگی امام حسین (ع) منتشر شده‌است که «چراغ زمین» نام دارد. زیدآبادی در مقدمه این کتاب که توسط نشر نی به بازار روانه شده‌است،

چراغ زمین
نویسنده:
احمد زیدآبادی
قیمت:
۱۲۰ هزار تومان
انتشارات: نشر نی

انگیزه خود را برای نوشتن «چراغ زمین»، پاسخی به درخواست فرزندان و هم‌نسل‌های آنها می‌داند. پاسخی که هم داستان حسین (ع) را تعریف کند، هم اینکه‌شان‌به‌های رنگارنگ این روزها را نداشته باشد. زیدآبادی در این روایت سعی کرده‌است که تماماً پایبند تاریخ باشد و به‌قول خودش از احساسات رقیق اش نسبت به امام سوم شیعیان در نوشتن این کتاب خودداری کرده‌است تا کتاب برای شکان و ناباوران هم قابل خواندن باشد.

تاریخ

درگذشت استیون هاوکینگ

استیون هاوکینگ، فیزیکدان و دانشمند انگلیسی و مدیر تحقیقات مرکز کیهان‌شناسی نظری دانشگاه کمبریج، در ۱۴ مارس ۲۰۱۸ (۲۳ اسفندماه ۱۳۹۶) درگذشت. او در ۱۷ سالگی به کالج دانشگاه آکسفورد وارد شد تا در آنجا به تحصیل علوم طبیعی، با تأکید بر فیزیک بپردازد. هاوکینگ دچار بیماری اسکلروز جانبی آمیوتروفیک بود و از هرگونه حرکت ناتوان بود؛ نه می‌توانست بنشیند، نه بر خیزد و نه راه رود. حتی قادر نبود دست و پایش را تکان بدهد یا بندش را خم و راست کند. حتی توانایی سخن گفتن نیز نداشت و با استفاده از سیستمی مبتنی بر هوش مصنوعی صحبت می‌کرد. او با کتاب «تاریخچه زمان» که ۲۳۷ هفته، پر فروش‌ترین کتاب در بریتانیا بود به شهرت رسید. در سال ۲۰۱۰ نیز کتاب «طرح بزرگ» او بسیار پر فروش شد. شهرت عمده او به‌واسطه پژوهش در حوزه کیهان‌شناسی و گرانش کوانتومی بود. از مهم‌ترین دستاوردهای او مقاله‌ای است که به رابطه سیاه‌چاله‌ها و قانون‌های ترمودینامیک می‌پردازد. هاوکینگ در مقاله‌ای نیز استدلال کرد که اگر نسبیت عام درست باشد و جهان دارای آن مقدار ماده که مشاهده می‌کنیم باشد، باید تکنیکی انفجار بزرگ در گذشته رخ داده باشد.

▼ بازی با حقوق انسان‌ها

برخی از چیزها از ابتدای انقلاب برای ما تبدیل به بخشی از هویت مان شده‌است. در حالی که انسان باید زمانی که متوجه اشتباه بودن عقیده‌ای شد، از آن دست بردارد و به صرف این که به بخشی از هویتش تبدیل شده‌است بر آن پافشارد. پافشاری بر منع خوانندگی زنان نیز از جمله این موارد است. این صحبت پایانی محمدتقی فاضل‌مبیدی است. صحبتی که با توجه به نبود مبنای فقهی و حقوقی برای منع خوانندگی زنان پیربیرا به نظر نمی‌رسد و چنانچه او می‌گوید، می‌تواند به‌عنوان یکی از موارد اختلافی، به‌عنوان نمونه‌ای از بازی با حقوق انسان‌ها که یکی آن را حلال و دیگری حرام و یکی دیگر مکروه می‌شمارد، زمینه‌ای برای حل‌وفصل آن فراهم کرد.

